

DEMOKRACIJA

Uredništvo: Trst, ul. Machiavelli 22-II - tel. 3-62-75
Uprava: Trst, ulica S. Anastasio 1-c - tel. 2-30-39
Goriško uredništvo: Gorica, Riva Piazzetta št. 18.
CENA: posamezna številka L 25. — Naročnina:
mesečno L 100, letno L 2.000. — Za inozemstvo:
mesečno L 170, letno L 2.000. — Poštni čkovni
računi: Trst št. 11-7223, Gorica št. 9-18127

Leto VIII. - Štev. 19

Trst - Gorica 7. maja 1954

Izhaja vsak petek

Za premirje v tržaški hladni vojni

Prava poplava vsak dan novih vesti o skorašnjih, že dogovorjenih, mogočih in nemogočih rešitvah tržaškega vprašanja se vedno noče pomehati. Kako daleč gre resnost v tej stvari, oziroma kako močno so že popustili žigci, kaže primer vesti, ki jo je prvi objavil videmski »Messaggero Veneto«. Celo vrsta italijanskih listov si namreč nič ni pomišljala sprejeti kot možno resnico trditve, da je bil na 1. maja v Opatiji sestanek, katerega se je ob prisotnosti številnih ameriških funkcionarjev in častnikov udeležil tudi neki bivši italijanski partizan. Ta da je s polnomočjem italijanske vlade podpisal končni dogovor o razdelitvi Tržaškega ozemlja: Italija ne dobi od come B niceasar, v coni "se Jugoslavija približa pri Nabrežini morju na 1 km, na vzhodni strani pa pripade Jugoslaviji vsa bazoviška planota in v Miljskih hribih greben s Hrevatini. Italija se seveda obzveže v Trstu na spoštovanje pravice slovenske narodne manjšine, v pristojni upravi je predvidena soudeležba Jugoslavije, poleg tega pa bodo Amerikanci s svojim denarjem Jugoslaviji finančno zgraditev »Novega Trsta«, ki naj bi zvalstel med Koprno in Izolo. Dogovor naj bi bil seveda tajen in zaradi delikatnosti njenega notranjega političnega položaja naj bi bila Italija dana pravica, da sam izbere trenutek njegove izvedbe in objave.

Vključ svojevrstnosti prav nič diplomatskega postopka, s katerim naj bi bil ta dogovor podpisan, vključ določilo, ki so v ostrih nasprotju z vsemi dosedanjimi deklaracijami in propagando italijanske vlade, je vendar serioznost v obravnavanju Tržaškega vprašanja padla že na tako stopnjo, da je bilo eno izmed prvih vprašanj, katerega so postavili italijanskemu ministrskemu predsedniku Scelbi, po povratku z njegovega sestanka z Dullesom, tajnikom ZD za zunanje zadeve, ali je res bil sestanek organiziran deloma prav zato, da je Dulles osebno potrdil sprejem in veljavnost omenjenega dogovora, katerega Italija zaenkrat uradno še ne bo objavila. Scelba je bil nad tem vprašanjem verjetno precej presenečen in njegov odgovor ni bil preveč jasn. Potrebna je bila šele izjava palače Chigi (italijanskega zunanjega ministrstva), ki je vzela tej vesti podlago, a ji vključ temu še vedno ni prepričan, da bi se kot kuriozum širila še po drugem časopisu.

Več ali manj so takšne vse vesti, ki se zadnje čase vrste z razmeroma kratkimi dnevnimi presledki. Da se v takem vzdušju v Trstu gospodarstvo ne more razvijati, da si vsakdo desetkrat premišli, predno v tem mestu vloži svoj denar, da se tuji izogibljive našega pristanišča, ker niso gotovi, kdo bo kar na lepem zagospodaril nad skladišči, v katerih bo morda prav takrat ležalo njihovo blago, je več kakor na dlani.

Znano je, da bolnik pred težimi operacijami, posebno na organih, ki skrbe za njegovo prehrano, ne sme jesti in da mu popolnoma izčisti črevesje. Zdravniki napravijo to seveda šele neposredno pred operacijo, ne pa že takrat, ko se šele posvetujejo, ali je operacija potrebna, koristna in sploh možna. Ni treba študirati medicine, da ne bi človek zaslužil, da bi pri drugem postopku bolnik preveč oslabil ter bi nato podlegel že samim predoperativnim pripravam; posebno še, če bi bili okrog njega zbrani nespretni in neodločni zdravniki, ki bi govorili in sejali ter komeno, ko bi bolnik zaradi dolgega posta in praznega želodca že zdavnaj umrl, prišli do sklepa, da operacija sploh ni ne možna, ne potrebna.

To vedo zdravniki, vedo navadni ljudje in vedo celo otroci. Videti pa je, da ne vedo tega politiki, ne tisti, ki jim je Trst deveta brigada, ne tisti, ki pravijo, da jim je to najsvetejše mesto posebno pri srcu. Težko pa obeti tako ravnanje tržaško prebivalstvo in se sprašuje: ali ni morda vendar prišel čas, da priznajo, da je ta hoté in zaradi nerodnosti tako zavojitani gorijski vozec trenutno neresljiv in da vsaj za daljšo prehodno dobo (kakšnih deset let) stanje normalizira, da tržaškega prebivalstva ne bodo stalno vznemirjali. Če se niso močne nobene velike spremembe, če se vključ jasni volji večine tržaškega prebivalstva ne dejansko izvesti mirovne pogodbe, potem bi odgovorni morali imeti vsaj toliko uvidenosti in hra-

Dvoličnost svetovne vesti

Ko se je 1. marca letos razletela prva ameriška vodikova bomba na Tihem oceanu, je ta novica pretresla ves svet. Z kmalu po tem dogodku so se pričeli oglašati ostri protesti človekoljubnih združenj in organizacij. Svetovni tisk je dvignil glasove bojzani in tudi ogorčenja. Najvišji cerkveni poglavarji so se pridružili splošnemu psihološkem razpoloženju sveta. Vse to je razumljivo in opravičljivo v kolikor ti protesti združujejo tisti duhovni idealistični svet, ki mu je človečnost dosledni smoter in cilj. Kadar pa ti protesti in ogorčenja izpovedujejo ljudi in stranke, ki jim je uničevanje človeških življenj, tvornih in duhovnih dobrin ne samo dopustno, pač pa celo programatično sredstvo za doseg do- ločenih ciljev, potem se kar sami pa sebi razvedrotijo tudi tisti protesti, ki izvirajo iz čisto človekoljubnih pobud.

Komunistične proslave prvega maja so bile po vsem svetu tempirane na osrednje geslo: »Združeni zahtevamo prepoved atomskega in vodikovega orožja«.

Dne 20. avgusta 1953 je sovjetska vlada objavila, da so v Sovjetiji razstrelili vodikovo bombo, ki po svoji učinkovitosti daleč presega »navadnega atomske bombe«. S ponosom so kremejski gospodarji dostavili, da »ima sedaj tudi Sovjetska zveza v rokah skrivnosti za izdelavo vodikovih bomb«.

Pred osmimi meseci svetovnega javnega mnenja ni pretresal strah, niti ogorčenje, čeprav je to bila PRVA vodikova bomba. Ali so tudi takrat visoki cerkveni dostojanstveniki pošiljali v svet predirjive pozive, naj Sovjetija preneha s poizkusi z novim vse uničujočim orožjem? Ali so tudi takrat razne organizacije, občinski sveti in podobne ustanove sklepale resolucije proti atomski bombi?

Različna reakcija za isti tehnični postopek vzbuja v resnici značilno pozornost. Vznok bo morda vsaj deloma v tem, da je ameriške poizkuse spremljalo obširno obveščanje javnosti tudi o podrobnostih razstrelitve, medtem ko sta za želozno zavese tajna policija in cenzura preprečili vsako podrobnost. Nekateri nekomunistični spočetkarji opravičujejo svoje proteste in svarila z zelo udobnimi izgovori, da je vsak razgovor o nevarnosti novega orožja s totalitarističnimi motogati brez vsake vrednosti, nasprotno pa, da taki protesti na Zehodu, kjer obstaja javno mnenje, mogočno lahko vplivajo na zdr-

žanje politikov in državnikov. Vendar kaže prav premisa pri razpravljanju o vodikovi bombi kako dvomljiva je izločitev posameznega, posebno nevarnega vprašanja oborožitve iz skupnosti mednarodnih odnosov. Potrebno je samo, da primerjamo komunistične odmeve na sovjetsko objavo z dne 20. avgusta lani s komunističnimi izpadi proti ameriškim poizkusom, pa nam ne bo težko spoznati vse težkote, ki se postavlja pri učinkovitem pobijanju množičnih uničevalnih sredstev.

Po sovjetski razstrelitvi vodikove bombe je komunistični tisk sprejel sovjetsko izjavo s ploskanjem in neopritim navdušenjem. Jenejček pri »Delu« lakrat ni sestavljal naslovov: »Ustavimo roko atomskih kriminalcev, dokler ni prepoznano. Takrat so bili »atomski kriminalci« boljševeki, zato pa je rdeči človečnosti odprl vse ventile osem mesecev po prvi razstrelitvi vodikove bombe nekje v Sibiriji, ko se je razstrelila bomba, ki ni nosila znamke srp in kladivo.

Zadržanje KP je simptomatično za poizkuse komunizma v vseh deželah, da izrabljajo nagnoske zaskrbljenosti ljudi za svoje nizkote strankarskopolitične špekulacije. To v prvi vrsti zato, da bi u-

stvarili čim učinkovitejšo protiameriško psihozo in se izognili resničnemu vzroku svetovne krize, namreč nespravljivemu nasprotju med nasiljem in pravičnostjo. Komunističnim pastem nasledajo kot žrtve vsi tisti, ki še vedno ne vidijo skozi megle nevarnega idealizma resnične strukture današnjih časov. Če se hoče svet resnično boriti proti duhu nasilja, je potrebno vsekakor razlikovati med tistimi, ki po potrebi tudi s silo branijo pravico in med tistimi, ki poskušajo vsako pravico in svobodico uničiti in se pri tem poslužujejo nasilniškega gospostva, ki mu je vsaka notranje in zunanje politična lopovščina dobrodošla.

Strahu pred neslutnimi in nezasišanimi perspektivami, ki so nastale od prvga razvoja tehnike dalje, tako z dobrimi kot zlobnimi priveski in ki visijo kot Damoklejev meč nad trepetajočim človeštvom, ne bomo odstranili z žividnimi pozivi in resolucijami, niti z odpovedjo trdno zakoreninjenih načel in še manj z odstranitvijo človeških svobod. Človek mora tudi v atomskem stoletju ostati gospodar narave. Naravi pa ne ukazuje suženj, pač pa Bog in z njim človek, ki je svoboden po duhu in močan po zakonitosti.

Nemir v Sovjetski zvezi

Zadnji meseci vse bolj kažejo, da postaja sovjetski režim tako nemiren in negotov, kakor ni bil že vse od prvih let revolucije dalje, ko so se na ruskih tleh proti njemu še vedno borili oboroženi oddelki raznih protirevolucionarjev. Ta občutek negotovosti, razočaranja je zajel, kakor nam dokazuje zadnja pobjega NKVD-jevskih funkcionarjev, tudi vsemočno politično tajno policijo, ki je sovjetskim državljanom doslej bila prva in nad vsakim dvom vzvišena opora. Agenti, ki so spoznali, kako je kot žrtve izgubljene zakulisne borbe za oblastniško položaje padel njihov šef Berja, so se zbal, da se zna nekega dne, kot plačilo za vse javno dovoljene in nedovoljene usluge tudi njim nekega dne zgoditi neka podobnega. Spoznali so, da ne služijo neki brezosebni, idealni stvari, temveč da so navadno sredstvo za najbolj brezobzirne in stremuške osebne politične ambicije posameznih gospodarjev. Kakor se ti menjavajo, tako jim — krivi ali nekrivi — slede tudi oni.

Tako je Berjev padec povzročil, da so se zamajale celo vrste NKVD — angelov varuhov revolucije Sovjetskega režima se je začel pošlašati strah. Naenkrat se je spomnil, da je večina ljudstva neza-

dovoljna in od tega je bil samo korak do misli: kdo bi nas utegnil nadomestiti, kje se bodo vzeli voditelji nezadovoljnejšev? Ker je v sami domovini vsaka politična akcija in organiziranje nemogoče, saj bi ga odkrila vsaj ena od medsebojno se nadzirajočih obveščevalnih služb, so seveda osumili emigracijo.

Vse od kritičnih let velikih moskovskih čistk, ko je Stalin šel utrjeval svojo oblast, se je sovjetski režim pretvarjal, kakor da te emigracije sploh ni. Ker se je čutil siguran, se je pač ni bal. V tistih letih je bil primer ugrabljanja generala Kutjepova (voditelja ruskih emigrantov v Parizu) edini slučaj, ki je na široko prodir v svetovno javnost. Zdal, ko vidi sovjetski režim v svojem strahu in živčnosti sovražnike in vsakem kotičku, celo v svoji do nedavnega najbolj zanesljivi tajni politični policiji, pa je tudi emigracija nenkrat postala v njegovih očeh izredno važna. Zabili so izdelovati posebna atentatorska orožja za fizično likvidacijo njenih voditeljev: vrstijo se najdrznejše ugrabitve in najbrezobzirnejše gazijo osnovna določila mednarodnega prava, samo da bi jo čimprej uničili. Kako to?

Res je, da ruska politična emigracija, vsaj zaenkrat, še ne more biti boljševeškemu režimu resno nevarna na domačih tleh, toda na drugi strani je treba priznati, da je prav široko delovanje te emigracije v zadnjem času odprlo oči za marsikateremu časno v tujini bivajočemu sovjetskemu funkcionarju. Ko je prišel ukaz za povratek, ali pa ko bi moral agent izpolniti kakšno nevarno ali nemoralno nalogo, si je nato namesto pokorščine — izbral svobodo. Na primer drugih sonarodnjakov je namreč uvidel, da mu zaradi tega ni treba postati slepo orodje tujih imperializmov; da je laž, kar so mu pravili o ameriški samogolnosti, ki naj bi Rusijo hotela enostavno uničiti. Opazovanje dela ruske emigracije ga je prepričalo, da mu je v njej odprta pot za pošteno borbo in zavzemanje za dejanske koristi ruskega naroda. Tako se je zgodilo, da se po drugi svetovni vojni vrste ruske politične emigracije neprestano množijo z novimi člani ki prihajajo iz sedanje sovjetske stvarnosti ter vnašajo v že po plesnobi dišečo družbo nekdanjih carskih funkcionarjev in častnikov novega duha in poznavanja sedanjih problemov. Tem se pa emigracija aktualizira, iz nje se oglašajo imena, ki jih poznajo tudi mnogi pripadniki porevolucionarnih ruskih rodov, kar seveda ruskemu režimu ne more biti po volji. Prav tako mu niso vsi več dezertacije posameznih funkcionarjev; ki nato odjeknejo po vsem svetu, kakor je to bil primer Petrova in njegove žene v Avstraliji ter Hlohova v Nemčiji. Od vedno večjega dotoka novih ljudi pa do dejanskega, vsaj podzemeljskega vpliva v domovini, pa je pri politični emigraciji samo še en korak.

Tega se sedanji sovjetski režim zaveda in zato postaja nervozen. V trenutku, ko je zaradi še neizpeljanih čistk postala nesigurna celo njegova glavna telesna straža N. K.V.D., je ta strah dobil še večje oči. V živčni želji, da vendar nekaj in hitro ukrene, da dokáže, kako njegova roka neumisljeno doseže vse, ki imajo toliko poguma, da se mu izneverijo, so mu ušle napake, ki odkrivajo pred vsem svetom njegovo brutalnost in nemoralnost. Delovanje velesile, ki pošilja, podobno kakor kakšno zakonito, anarhistično gibanje, v tujino plačane morilce, katerim v državnih laboratorijih izdeluje cigaretné doze z drobnimi, s cijankalijem napolnjenimi naboji, pač ne zasluži drugačne ocene. Toda na zločinih ni mogoče graditi ne slave, ne bodočnosti! Kdor se poslužuje takšnih sredstev, je res že tako daleč, da se upravičeno boji zase in svojo kožo. V svetu stalno narašča prepričanje, da nervoza in razkroj, ki sta zdaj zajela sovjetsko družbo in oblast, nista več samo priložitnostna zadržaja, pač pa kronična bolezen boljševeške diktature.

Zgodovina nas uči, da hodijo vse diktature enotno pot. Tehnika in mobilizacija vseh nagonov človeške pokvarjenosti to pot lahko zavira, njen tempo tudi zmanjšuje, vendar postopoma ali v skokih se v vsakim dnem približuje svojemu neizogibnemu koncu. Hrepenenje po svobodi ne uniči niti atomska bomba.

UGIBANJA OKOLI KONFERENCE

Opazovalci, ki s teskobnim občutkom na licu mesta motrijo razvoj ženevske konference, razlikujejo vprašanje Indokine in Koreje na eni strani, dramatsko nasprotje med Zedinjenimi državami in Kitajsko na drugi strani. V bistvu je pa to nasprotje še dokaj usodnejše kot se pa v splošnem misli, usodnejše za vse zagovornike zahodne kulture.

Nasproti Evropi, ki stremi za tem, da bi pod izgovorom sodnih pridobitev povečala življenjsko raven preko svojih tvornih možnosti, se postavljajo zastopniki Azije, ki je vajena prenašati največja pomanjkanja. Ze L. Hearn, znani opisaevalec Vzhoda, je začetkom tega stoletja opazil, da more Azija v pomanjkanju in samozatajevanju vedno uspešno premagovati Evropo. In sicer Azija, ki ima za seboj malo raziskano preteklost štiri tisoč let, dočim naša preteklost pravzaprav pričenja šele s XVII stoletjem.

V Zenevi je prav nasprotje med

Cu En Lai-em z njegovim nasmehom azijskega samozavestnega človeka brez živcev in Američanom Foster Dullesom, poštem in vendar tako nepronicljivo zahodnjaško brezkompromisnim nastopom, nudilo enega najbolj dramatičnih prizorov, ki nam jih more nuditi sedanost, polna kontrastov. Ljudje, ki čutiljo, kako trava raste, spremljajo s strahom to popolno medsebojno nerazumevanje. Amerika je navetličana evropskih težav. Zato se tam vedno bolj pojavljajo ljudje, ki v zvezi z zadnjimi poskusi z atomskim orožjem, svetujejo hitro in naglo rešitev političnih nesoglasij. Toda tudi s francoske in angleške strani je čuti grožnje. Odhod Foster Dullesa s konference bi mogel pomeniti zavemanje stališča za odločitve, ki bi jih sprejeli brez udeležbe neposvečenih v zadevo.

Medtem se nadaljuje vojna v Indokini. Pravijo, da je Dien Bien Phu malopomembna točka. Toda prav odpor na tej točki kaže, kolikšne važnosti je. Nedvomno so razlogi tudi prestižnega značaja. Francija bi morda indokitajsko pustolovščino najraje likvidirala, pustolovščino, ki pomeni strahovito razspanje francoskih moči.

Ze v devetdesetih letih preteklega stoletja je zaradi Tonkina padla vlada Julese Ferryja. In za tega trdnostni osnov je bilo treba truda in naporov Todda in Gallenija. Japonske zmage so prubudile azijski nacionalizem na vsem prostoru od arabskih do južnoazijskih področij. To so vedeli in se tega zavedali že naši kapitani, ki so z Lloydovimi parniki potovali na Daljni vzhod in pripovedovali o bahakornosti Indijcev ter o bahavosti Japoncev. Danes se je azijski nacionalizem odel v komunistično oblačilo. Kdor tudi le površno pozna narode južne in vzhodne Azije, bo lahko razumel, da to še dolgo ne pomeni uveljavljanja Marxovih načel. Če si ogledamo socialni kolektivizem azijskih skupnosti, kot ga prikazuje René Grounet, tedaj se nam zdi, da niso tam prav nič rabili manifesta iz l. 1848, niti pozivov proletarcev vsega sveta, da bi v Aziji nastala sredina, ki je prežeta z globokim nasprotjem do zahodnega industrijskega kapitalizma. Proti temu se je branila Japonska s preoblikovanjem industrije na podlagi družinskih delavnih skupnosti, ki so bile vidne predhodnice tovarniških sovetov. Se danes deluje japonska industrija po sestavi te družinske skupnosti, ki je podobna Hauptmannovim tkalcem v gornji Šleziji. Veliki japonski industrijski koncerni, ki jih moremo primerjati ameriški težki industriji, delajo na tej osnovi ter "o prav zaradi sposobnosti azijskega človeka, da prenaša pomanjkanje, tolikšna konkurenca današnjemu evropskemu industrijskemu prvenstvu, ki se žal nagiba k zatonu.

Zato ni mogoče prezreti neke notranje logike, če so prav Zenevo izbrali za sedež konference. O Švi-

WINSTON CHURCHILL zadnji izmed treh velikih

Zadnji od treh velikih se približuje svoji osemdesetletni pomladi. Ostala dva lista triperesne detelje, ki je v Jalti in Potsdamu zgradila današnji svet, sta že odpadla. Roosevelt je bil osem let mlajši od Churchilla in je umrl pri tridesetdesetih letih. Nasledilo ga je povprečje in tudi sam je že skoro pozabljen. Stalin je bil pet let mlajši in se je poslovil s tridesetimi leti starosti. Tudi njega je nasledilo povprečje. Celo lastni narod ga poskuša — ne brez uspeha — pozabiti. Skoro osemdesetletni Churchill je edini še ostal trdno na pozornici; za koliko časa še?

Verjetno bi na tako vprašanje sam odgovoril takole: Vse dokler ne bi usodni izmaknil še zadnjo prilžnost, da vsaj deloma popravim obžalovanja vredno, nepopolno in nesrečno delo Jalte. Ali pa je to mogoče, da tudi lahko stori? To bi ga z žalostjo v srcu spraševali mnogi zasužnjeni narodi. Mora se storiti, bi jim odgovoril, in če sploh more kdo to storiti, potem lahko storim edino laze.

Churchillova pogosta namigavanja na povprečnost sodobnikov, na marsikaterega njegovih rojakov v zadnjih tednih razjezila. Stalno ga nagovarjajo, naj odstopi. Na take nasvete odgovarja z naravnost neverjetno doslednostjo...

V določenih trenutkih bi človek sodil, da je v resnici že star najmanj sto let. Churchilla svet pogrešno reduje, če ga ocenjuje zgolj ozadja velikih sodobnikov najnovejšega obdobja. Kraljica Viktorija je vladala še polnih sedemindvajset let po njegovem rojstvu. Disraeli je takrat drugič stopil v vlado. Velika doba Gladstona je šele pričela. Lloyd George je bil enajst let starejši od njega in je odstopil četr štletja pred njim. Churchill je služil šestim vladarjem in razen zunanega ministrstva je ogulil vse važnejše ministrske stolčke. Stirilpeditset let sedi Churchill v spodnji zbornici. Churchillov svet ima svoje korenine globoko v osemnajstem stoletju in se razprostira skozi polno stoletje. To daje njegovemu pogledu trdno in jasno perspektivo, njegovemu življenjskemu občutju dosegi, ki ga sedanji svet ne more imeti, niti podedovati. Današnji svet bi bil malenkosten, če bi tega ne upošteval.

Kljub temu je Churchill v svoji osemdeseti pomladi star človek. Tega ni mogoče zanikati. Njegova okolica zlasti to opaža od zadnje njegove boleznii v preteklem polletju. (Nadaljevanje na 4. strani)

Miselni zločini v Uzh. Nemčiji

Ljudje, ki pridno prebirajo vzhodnonemško časopisje, so za šalo sestavili seznam »miselnih zločinov«, to je ideoloških prestopkov, ki jih očita partijski tisk ubogim vzhodnonemskim komunistom, ki zaideje z linije. Med drugim so ugotovili, da se je seznam takih »miselnih zločinov« od lanskega junjskega upora v vzhodnem Berlinu povečal za 11 novih izrazov, tako da jih je danes skupno 44 — če seveda niso kakšnega spregledali. Novi »miselni zločini«, katerih so obtoženi partijski grešniki po lanskem uporu, so: buržujski deviacionizem, kapitalizem, flagelantstvo, sektarstvo, frakcionarstvo, brandlerizem, dogmatizem, talmudizem, dilentatizem, samozadovoljstvo in revanšizem.

Prejšnjih 33 »miselnih zločinov«, ki jih pobejajo vzhodnonemški komunisti, pa se glasi po besedišču vzhodnonemškega časopisja: trockizem, sionizem, kozmopolitstvo, objektivizem, partikularizem, birokratizem, unionizem, diverzionizem, buržujska miselnost, kulaška miselnost, titovstvo, pacifizem, koncilantstvo, individualizem, frakcionizem, praktičizem, nevtralizem, relativizem, pretirana kritičnost, pomanjkanje budnosti, nekritičnost, sovinitizem, socialdemokratstvo, sportunizem, karierizem, izenačevanje za vsako ceno, teoretizem, revizionizem, formalizem, naturalizem, pomanjkanje razredne zavesti in nasprotovanje notranji partijski demokraciji. Seveda pa navedemo te in še druge izraze tudi v besednjaku partij drugih komunističnih držav. To praktično pomeni, da lahko obdolžijo partijski veljaki slehernega partijca, pa naj še tako trudi, da bi ostal na liniji, enega ali drugega teh »zločinov«, ga javno obtožijo in vržejo iz partije, če jim iz tega ali onega razloga ni po volji.

Posebno zanimivi so izrazi, ki so se pojavili v partijskem besedišču po lanskem junjskem uporu v Vzhodni Nemčiji. Tako so na primer krivi buržujskega deviacionizma — ta izraz vzhodnonemški partijski tisk posebno pogosto uporablja — tisti partijci, ki so se postavili lani ob junjskim uporum na stališče, da je najbolje pričakovati, kako se bodo stvari razvijale. »Kapitalizem« so krivi tisti partijci, ki so »nasledili« takratnemu splošnemu ljudskemu prepričanju, da je doživela komunistična vlada polom. A tisti vladni funkcionarji, ki so glasno priznavali neuspehe komunistične vlade, so označeni za »flagelantiste«.

Izraza »sektarstvo« in »frakcionarstvo« se zdita po svojem pomenu zelo podobna, v resnici pa je drugače. Sektarstvo obtožuje vzhodnonemški tisk tiste, ki so preveč zaljubljeni v svoje delo, da bi se zavledli negotovanja, ki ga vzbujajo. Frakcionarstvo pa zagrešijo skupine v partiji, ki skušajo uveljaviti svoje lastne poglede.

Izraz »brandlerizem« je po pomenu soroden »frakcionarstvu« in se nanaša na ideološko »skrivo« stvo »kekega Brandlerja v letih po prvi svetovni vojni. Njegov greh je bil bajé v tem, da je skušal dočeti, da bi takratni partijski veljaki nekoliko popustili vaje v stranki.

Dogmatizem in talmudizem sta greha, ki ju zakrivijo tisti partijci, ki »prevpeč« dobesedno pojmujejo in razlagajo Leninove in Marxove nauke in se zaradi tega ne prilagodijo dovolj hitro vsaki

najnovejši partijski liniji, ki jo ukaže Moskva. Z »dilentantizem« zmerjajo tiste partije, o katerih mislijo, da so lani med uporom omahovali. Samozadovoljstva pa so krivi partijci, ki bajé precenjujejo dosežanje uspehe partije ali so preveč zadovoljni z lastnim doprinosom k njim. V ta greh zapadajo zlasti partijski agitatorji, propagandisti, časnikarji in radijci.

»Revanšizem« je oznaka za tiste, ki nočejo priznati sedanjih mej na Odri in Nisi za dokončno mejo med Nemčijo in Poljsko.

Seveda se vsak partijski funkcionar stalno trese, da bi zakrivil katero izmed teh številnih krivostev, in to ga hromi in mu jemlje veselje do dela in pobud. Tisti, ki zdaj slavijo »novo politiko« v Vzhodni Nemčiji, bodo morda že jutri obtoženi »samozadovoljstva«

Umrl je sindikalist mednarodnega slovesa

Léon Jouhaux, eden najvidnejših voditeljev francoskega sindikalnega gibanja, je nenadoma umrl dne 28. aprila v starosti 74 let. Jouhaux je bil predsednik sindikalne zveze »Force Ouvrière« zmernega socialističnega krila politično razcepjenih francoskih sindikatov.

Kot osemnajstletni delavec v neki pariški tovarni žgalič je Jouhaux ob koncu prejšnjega stoletja, v času, ko je bilo sindikalno gibanje šele v povojih, povzročil svojo prvo stavko. Povod je bila zavrnitev tovarniškega vodstva konvencije, ki je prepovedovala uporabo strupenega belega fosforja za izdelavo žgalič. Takrat so mladega Jouhauxa na mestu odpustili iz službe.

Trideset let kasneje je bil Jouhaux eden izmed najodličnejših prvakov mednarodnega sindikalnega gibanja. Leta 1951 je prejel Nobelovo nagrado za mir in priznanje njegovih zaslug za zboljšanje življenjskih pogojev delavstva. Kljub velikemu vplivu se mu ni posredilo, da bi po prvi svetovni vojni zakrpal številne razpoke v francoskem sindikalnem gibanju.

Enodnevna stavka francoskih komunistov prav na dan njegove smrti, ki se je »Force Ouvrière« ni udeležila in ki je popolnoma propadla, je pomenila nekak simbolični ključ za vse francoske delavce. Léon Jouhaux je svojačasno neprikrito simpatiziral in v dobri

Krokodil piše

V Moskvi je mlad delavec ob zaključku dela pridrl do tovarniških vrat samokolnico, naloženo s slamo. Stražnik ga je ustavil in slamo temeljito preiskal. Našel pa ni ničesar. Naslednji večer se je stvar ponovila, prav tako tudi naslednje dni. Nikoli se stražniku ni posredilo, da bi v slami našel kaj sumljivega. Po nekaj tednih je končno stražnik nagovoril delavca: »Poglej, tovariš, prenesti so me na Ural. Zato mi lahko brez strahu zaupaš, kaj ti pravzaprav prevažal s samokolnico. Castno besedo ti dam, da te ne bom ovadil; sem samo močno radoveden, kaj si kradel.« — »Samokolnica« se je odrezal delavec.

Njegov zadnji koncert

V »Carnegie Hall-u« je osemindesetletni mojster Arturo Toscanini, prav na svoj rojstni dan dirigiral uverturo k prvem dejanju »Mojstrskih pevcev«. Ne samo številni poslušalci, pač pa tudi člani orkestra ameriške družbe »National Broadcasting Corporation« (NBC) niso mogli zaslišati, da je kratki poklon, s katerim se je mojster ob koncu zahvalil za vihravo ploskanje, tudi dokončno slovo od dirigentskega pulta.

Toscanini je gotovo največji dirigent dvajsetega stoletja. Strogo se je upiral, da bi umetnost kakorkoli vezal s politiko. Ko so ga v času fašistične diktature v Italiji hoteli prisiliti, da bi svoje koncerte pričlenjal z »Giovinezza«, se je upril, sprejel klofuto nekoga fašističnega suroveža in odšel v Ameriko. Tam se je posvetil v zadnjem času skoro izključno simfoničnemu orkestru NBC, ki ga je vodil sedemnajst let in ga dvignil na sloves enega izmed najboljših orkestrorov ZDA.

Po radijskih valovih ga je občudoval ves svet in milijoni so s skrbjo spremljali poročila o njegovem zdravstvenem stanju. Anekdote in legende so se nizale okrog beloglavca starega gospoda, ki se nikdar ni zanimal za svojo popularnost, ki ni nikdar dajal intervjujev in se skrbno izogibal fotografirskih reporterjev. Stari gospod, ki se je le redko smehljaj, se nikdar ni hvallil, je bil tudi s pohvalami drugih izredno varčljiv. Svoje skrivnost o dokončni odpovedi je skrbno čuval do konca koncerta, ker se je želel odmakniti od svojih javnih nastopov tiho, skromno in neopaženo.

Prvomajski izlet SDD v Rezijo

Z zaskrbljenostjo so se ozirali prijavitelci prvomajskega izleta, katerega je Slovensko dobrodelno društvo usmerilo letos v Rezijo, zivimi oblaki, iz katerih je že ves tedaj neprerogoma lilo, kakor za stavo.

No, vkljub slabim vremenskim izgledom, so se zbrali številni člani in prijatelji društva naše agilne dobrodelne ustanove pri odhodu avtobusa, kateremu so sledili tudi mnogi člani z lastnimi motornimi vozili, ob napovedani uri in odšli proti Vidmu. Po desetih minutah pristanka, hajdi do mesteca Venconca, kateremu pravijo Rezija. Ni Pušja vas, kamor nas je vlekla največja znamenitost tega srednjeveškega kraja: mumije! Veselega razpeloženja izletnikov, posebno naše mladine, ni motil turobni mento kraja, posebno ko se je zopet okorajžila s pristno kapljico kraja v domači krmi, kamor nas je popeljal cerkvenik sam! Toda pot pred nami je bila še dolga pot, pa smo jo kmalu odkurili tja do Reslutte, po slovensko Na Bel, od koder zavije cesta na desno v Rezijsko dolino.

Po njej se vije izpod Kanina prihajajoča Rezija ali tudi Rezijska Bela imenovana. Pot nas je peljala skozi ozko alpsko dolino, obdano z goratim svetom, z ne prestrimimi pobočji, kjer živi že nad trinajest sto let naš človek, Slovenec, ki se preživlja skromno z ovčarstvom, največ pa s sezonskim delom v tujini. Po dobri uri vesele in razgibane vožnje nas pripelje avtobus do zadnje vasi te doline, v Stolvice. Tu smo z veseljem ugotovili, da ljudje govorijo še vedno svoje svojerazno slovensko govoric in nas dobro razumejo, ko smo jih iz

praševali o razmerah doma in po svetu. Po prijaznem pomenku z domačini smo zapustili ta skrajni večji naseljeni kot Rezijske doline in se vrnili nazaj do upravnega središča Rezijske, po domače Ravnicca (na Ravencca) ali Travnika (Prato di Resia) imenovanega, ki stoji nekako v sredni dolini, kjer nas je čakalo kosilo v prijaznem gostinskem domu. Čudovit razgled se nam je odpiral na ta gorski svet bežno zastrt s sivimi oblaki. Gledali smo te lepe, skromne, čiste vasice: Sv. Jurij, Njivo, Osnjane, Stobico, tja gor do Kanina, kjer živi, dela in se trudi kakor tovarna živina naš človek in ki ljubi ta svoj košček rodne zemlje z imenom: »dum Rezija«.

Ob glasni slovenski pesmi, katerim zvokom so prisluhnili z velikim zanimanjem številni Rezijani pod vaško lipo, kjer so udeleženci odšli par slovenskih narodnih pesmi, je prišel trenutek, ko smo se morali posloviti od teh lepih krajev.

Povratek čez Gorico in Gabrije se je zaključil med prepevanjem naše lepe slovenske pesmi, ob uspešnem sodelovanju naše mladine s svojimi ubranimi glasovi, ki jih je nadkriljeval sočni al naš odlični pevke tereca »Metuljčka«, ob spremljevanju priznanih starejših in izurjenih pevcev.

Izlet, ki se je odlikoval po svoji prisrčnosti in res demokratični družabnosti, je žel pri vseh udeležencih — in bilo jih je preko petdeset — obilo priznanja. Razšli smo se z željo, da bi naš Slovensko dobrodelno društvo kaj kmalu povabilo na nov izlet.

Treušnik

ŠE NEKAJ PRVOMAJSKIH MISLI

Je komunistična država izpolnila pričakovanja?

Velike so preobrazbe, katerim prisostvuje naše pokolenje. Toda poleg vsega tega je imelo tudi kot prvo priliko preizkusiti ali vsaj opazovati razvoj in stvarnost držav, v katerih so zmagale najradikalnejše, najrevolucionarnejše socialistične, oziroma komunistične ideje.

Socialistična država, organizirana po zamisli samozvanih »znanstvenih socialistov« XIX. stoletja, to je Marxa in njegovih učencev, je po prvi svetovni vojni prvič postala stvarnost. Toda, kar ljudem ena sama izkušnja, posebno še tuja, običajno ni dovolj, prisostvujemo po drugi svetovni vojni širjenju te oblike družbene ureditve na celo vrsto novih zemeljskih področjih. Poljska, Češkoslovaška, Romunija, Madžarska, Bolgarija, Jugoslavija in Kitajska so samo glavne, ne pa edine povojne ozemeljske pridobitve revolucionarne marksistične ideje.

Odkod t! veliki uspehi? Je to posledica brezobzirne uporabe nasilja in prevare, tako v notranjem kakor v mednarodnem življenju? Se za vsem tem ne skriva morda znana ljudska slabost, da se raje veruje silajnim, čeprav nemogočim obljubam, kakor pa skromni, toda stvarni resnici? Ali pa je po marksistični zamisli urejena socialistična država zares uspešno prestala svoj praktični izpit ter se n'rodi zaradi tega odločajo za njeno obliko družbenega življenja?

Od diktature proletariata k diktaturi nad proletariatom

To so vprašanja, na katera si mora danes odgovoriti vsakdo, ki hoče pravilno oceniti dosežanje pot. Od odgovora nanje je tudi odvisna bodoča pot socialnih stremiljenj posameznikov in skupin.

Ali je torej socialistična država, urejena po marksističnih načelih, takšna, kakor se je izoblikovala v življenjski realnosti, ne pa v glavah sanjačev, izpolnila to, kar so od nje pričakovali njeni pobudniki in milijonske množice delovnih ljudi? Splošno se je napovedalo in vsi pristaši so tudi verno pričakovali, da bo socialistična oblast, oblast iz ljudstva za ljudstvo, uresničila svobodo govora, tiska, zborovanja in vere v veliko popolnejši meri, kakor pa je bil tega zmožen tako imenovani kapitalistični družabni red. Dejali so: »Čim radikalnejše bodo socialne reforme, tem popolnejše bodo tudi oblike teh osnovnih demokratičnih svobod.« Takšno je bilo geslo, v njegovem imenu se je napadalo in uničevalo vse, ki niso hoteli videti v popolni socializaciji vseh produkcijskih sredstev, v marksizmu, v revoluciji in diktaturi proletariata edine poti za uresničenje čimboljše ureditve družbenih odnosov. Pri tem pa se je pozabilo, da ni poti, ki bi vodila preko vlade nasilja k vladi svobode.

In izkušnje zares kažejo, da je ni. Od diktature proletariata je v komunističnih državah prišlo do diktature nad proletariatom.

Trockijev in Djilasov slučaj

Da je tako, da ne velja svoboda govora, tiska, organiziranja in zborovanja za nikogar drugega, kakor je za ozko, vedno ožjo vladno klico, je prvi očitno pokazal primer Trockega, kateremu nihče ne more reči, da ni bil komunist. Njegova napaka je bila samo v tem, da ni soglašal z vsem, kar je počel Stalinov krog. Za njim pa vse do danes je nato sledila cela vrsta podobnih političnih likvidacij v prav vseh komunističnih državah, tako tistih, ki so pokorne Kremlju, kakor tudi tistih, ki hodijo svojo pot, a se vkljub temu ne morejo izogniti železni logiki, po kateri se komunistična družabna ureditev nujno izradi, vsaj kakor vidimo, v političnem pogledu v neuhajšo diktaturo ene same frakcije, če ne celo ene same osebe. Tudi Djilasov slučaj dokazuje pravilnost te misli.

Pri tem ni prav nič važno, da se takšna frakcija, pa naj bo to bolševiška, stalinska, malenkovaška ali drugačna, sklicuje na svoje posebno apostolsko poslanstvo in jasnovidnost. To so doslej počenjali še vsi diktatorji z Mussolinijem in Hitlerjem vred! Dogodki pa so vkljub temu pokazali, da so se motili, da so zagrešili katastrofalne napake.

Komunistični režimi so nesposobni, da bi se na miren način sproti prilagojenosti izpremembam javnega mnenja in želja. Saj pogosto beremo in slišimo kako celo posamezni komunistični oblastniki izjavljajo, da ne morejo dovoliti politične svobode, ker bi se sicer zgodilo, da zmagajo njihovi nasprotniki. Ali je torej takšna oblast, ki se boji lastnega naroda, vlada za ljudstvo ali vlada proti ljudstvu?

Karikatura revolucionarnih pričakovanj

Tako je torej na političnem področju, kjer so koncentracijska taborišča, zapori in množične likvidacije takih osebnosti, kakršnih nismo videli še nikdar prej, neizogibni in stalni spremljevalci komunizma.

Kaj pa na gospodarskem področju? Kako je s plačo, z življenjskim standardom, s svobodo sindikalne organizacije in akcije, ki ima svoje najmočnejše orožje v priznani pravici stavke? Ali sme delavec v komunistični državi povedati, kdaj je zadovoljen, ali razpolaga s primernim orožjem, s katerim se lahko uspešno bori za objeljavljanje svojih pravic, tudi če bi pri tem moral postaviti zahteve, ki niso v skladu s pogledi trenutnih nosilcev državne oblasti?

Ne. Tudi glede tega je komunistična popolnoma enak drugim diktaturam. V njem je prostora samo za enotne, po partiji, ne po delavcih nadzirane in vodene sindikate. Tudi v komunizmu se delavec ne more in ne sme upirati, ker mu oblast, po svoji lastni izjavi, itak daje vse, kar si sploh more želiti. Ali je delavec s takim gledanjem, s takšnim načinom odmerjenja svojega deleža naporov in sadov zadovoljne ali ne, tega vsplah nihče ne vpraša. Zahtevati višjo plačo, o je vendar nezasišlan prestopček. Samo pomisliti na stavko je zločin, za katerega so predvidena najhujša koncentracijska taborišča, če ne celo puške ali vislice.

Tako je komunistična država tudi na socialnem področju v mnogih pogledih prava karikatura tega, kar so od nje pričakovali njeni idejni pobudniki in delavske množice. Marksistični socializem, ki je hotel pomeniti enakost, svobodo in pravico, a je postavil ob vrhu v svoje kraljestvo vojašnice, zapore in vislice, pač ni mogel končati drugače, kakor vsa gibanja, ki so se kdaj navduševala za prdne simbole. Tudi današnje vojske parade, s katerimi slave v komunističnih državah ta delavski praznik mednarodne vzajemnosti, miru in bratstva, so viden izraz pravkar omenjenega notranjega nasprotja med papirnatimi gesli in stvarnimi dejstvi.

Kratka pot — varljiva pot

Človekova sreča, blagostanje, pravna varnost in svoboda so glavna merila za ugotavljanja večje ali manjše popolnosti posameznega družabnega reda. Ali ni torej naravnost tragično, da danes lahko neizpolnitno ugotovimo, da so se vse našete okoliščine v zadnjih 35 letih za delovnega človeka neprimerno bolj izboljšale v državah, ki so se odločile za postopne, a vztrajne socialne reforme, kakor pa v tistih, ki so krenile skozi vrata revolucije v diktaturo proletariata? Čim so dolge sanje postale resnica, so namreč dobile prav obratno vsebino. Tako so realne delavske mezde in sploh delovni pogoji, med katere spadajo dopusti, odpovedni roki, trinajsta plača, odpravnine, raznovrstna socialna zavarovanja, veliko ugodnejše v socialno naprednih zahodnih demokracijah, kakor pa v komunističnih vladavinah s stoodsotno socialističnimi produkcijskimi sredstvi in do zadnje pičice načrtno vodenim gospodarstvom.

Ce ne bi bilo drugega, nam že to, kar smo doslej našli, dokazuje, da s komunizmom nekaj ni v redu, in da marksistični nauk ni tisti, v katerem bi lahko iskali rešitev. Navidezo najkrajša pot, ki vodi preko obronka revolucije in diktature proletariata, k zapeljivemu cilju splošne sreče, se je torej izkazala za nepravilno. Za obronkom, ki nam zakriva pogled na del poti, ki naj bi nas po izvršeni revoluciji še ločil od v daljavi se smehljajočega cilja, je namreč prepada, iz katerega je rešitev skrajno težavna in mučna. Daljša pot postopnih, sproti preizkušnih in izpopolnjevalnih socialnih reform je torej varnejša in obetavnejša.

To je spoznanje, katerega si moramo še posebno globoko vtisniti v spomin in se po njem tudi ravnati.

KDO JE PRVI POSELIL PRIMORSKO

XII.

Ti gospodje naj se raje potrudijo in naj pišejo zgodovino iz izvirnih sporočil, prepisovanje iz nemških učbenikov in razprav pa naj opustijo. Nemška znanost si je za poslednjih sto let dala zadostno spričevalo o sami sebi.

Ogledmo si sedaj človeka, ki je izginil, da se je izselil ali pa, da so ga iztrebili. Ce so se poročila o isti zemlji nadaljevala, uporabljala pa novo narodno ime, si je to razlagal tako, da se je pač v tem razdobju priselil vod nekoda nov narod.

Koliko je takšno naziranje zmotno, smo uvideli že v predhodnih poglavjih. Na nesrečo so se njegova dela pojavila ravno v času, ko je slovanskim narodom ostajalo le prav malo ali pa nič časa za znanstveno izživiljanje: Srbija je bila zapletena v poslednje boje za svojo neodvisnost, Slovenci so pravkar izgubili svojo deželno avtonomijo, Čehi so bili že v sklopu nemškega cesarstva. Slovaki pod Madžari, Poljaki v borbah za svoje vzhodne in zapadne meje, Rusi so se bili s Tatari.

Nemci so, kakopak, to nepričakovano in dobrodošlo odkritje o

živni narod dalje, pa čeprav mu že za ene same generacije menjajo nekolkokrat ime in državljanstvo. Tolmačil je ta razvoj po svoje, in sicer, da čim so v listinah prenehala poročila o kakem narodu pod običajnim imenu, je prenehala s tem tudi obstoj dotičnega naroda, bodisi tako, da je ta izumrl, da je izginil, da se je izselil ali pa, da so ga iztrebili. Ce so se poročila o isti zemlji nadaljevala, uporabljala pa novo narodno ime, si je to razlagal tako, da se je pač v tem razdobju priselil vod nekoda nov narod.

Koliko je takšno naziranje zmotno, smo uvideli že v predhodnih poglavjih. Na nesrečo so se njegova dela pojavila ravno v času, ko je slovanskim narodom ostajalo le prav malo ali pa nič časa za znanstveno izživiljanje: Srbija je bila zapletena v poslednje boje za svojo neodvisnost, Slovenci so pravkar izgubili svojo deželno avtonomijo, Čehi so bili že v sklopu nemškega cesarstva. Slovaki pod Madžari, Poljaki v borbah za svoje vzhodne in zapadne meje, Rusi so se bili s Tatari.

Nemci so, kakopak, to nepričakovano in dobrodošlo odkritje o

preseljevanju narodov hvaležno popadli, prilastili in razvili. Da bi bil uspeh zajamčen, je bilo treba se pomemiti kar največ slovenskih krajevnih imen, ki so tako prirodna, da dokazujejo, da izvirajo iz jezika narodov, ki so te kraje obljubili naseljene.

Nemci bi bili v tej nameri narama tudi uspeši, če bi jim bila dala zgodovina za to dovolj časa. Vkljub temu pa bi bil več njihov napor jalov, ker so pozabili na nekaj: učiti se slovensčine.

Kdo bi pač od nas Slovencev smatral za nemška, imena kakor, da navedemo le tri izmed tisočev primerov: Feistritz, Gratz in Goerz? Mi bomo pač v teh imenih vedno in takoj videli Bistrice, Gradec in Gorico in nam bodo ta imena vedno razumljiva, ker pač označujejo prirodno označenega kraja, in nas razne tipično nemške črke, kot ao, ch, ck, dt, gg, oc, sch, ss, tz, ue in w ne bodo prav v ničemer motile. Te skupine črk zadostujejo namreč le Nemcem kot dokaz o nemškem izvoru omenjenih imen, čeprav jim n. pr. Feistritz, Gratz in Goerz v nemškem jeziku prav nič ne pomenijo.

V kolikor so na razna imena po

zabili ali pa jim jih ni bilo več mogoče pomemiti, so jezikoslovci priskočili na pomoč, da bi dokazali njih neslovenski izvor. Tako sem n. pr. slišal v slovenski srednji šoli sledečo nemško razlago: Drava ni slovensko ime, pač pa je iranskega (perzijskega) izvora, in to zato, ker imajo menda Perzijski eno reko, ki se tudi tako imenuje. Kdor izmed Slovencev Dravo pozna, ve, da njen tok (vsaj na slovenskem narodnostnem ozemlju) zelo dere, da je torej ta reka de-ro-ča, da je de-ra-va, danes: drava reka. Reke namreč nosijo pri nas imena, ki označujejo njih posebno lastnost: Soča, ki se s u-če (večkrat menja svojo smer), Solčava prav tako, Krka, ki se kr-či, zavija kakor v kreh, Sava in Savinja, ki se z-voja ali z-av-voja, Bistrica, ki je bi-stra, Topla in tudi — Suha; ali pa, če pridevniškega imena sploh ne nosi, je kratkoma lo Re-ka, sedaj z veliko pisano začetnico, kakor naša na Krasu in katere izliv se imenuje Timava, Dimava: napihnjena, ker vre na dan v velikih kolčinah; Čehi imajo n. pr. glagol nadimati se, naphnit se, ki je pri nas menda prešel v pozabo.

(Se nadaljuje)

VESTI s TRŽAŠKEGA

Javna dela v devinsko-nabrežinski občini

Na zadnji seji občinskega sveta je župan Terčon poročal o javnih delih v devinsko-nabrežinski občini. Najprej je označil dela, ki so v teku ali pa se imajo v kratkem pričeti iz prejšnjih gospodarskih načrtov.

Iz gospodarskega načrta št. 12 se imajo izvršiti: ureditev pokopališča v Slivnem, popravila cerkvenih streh, javna razsvetljava v Sv. Križu, preureditev stare šole v Sempolaju, regulacijski načrt za Nabrežino ter dela okoli ambulaterije v Devinu, v skupnem znesku 9 milijonov 200 tisoč lir.

Razen tega dve stanovanjski hiši, ena na postaji, druga pred občinsko hišo.

Z gospodarskim načrtom št. 13 je občinski odbor predlagal razna javna dela v vrednosti 86 milijonov 750 tisoč lir; dobila pa je občina vsega 5 milijonov lir, s katerimi bo izvedla podaljšanje devinske kanalizacije pri morju in zgradila javno stranišče v Devinu ter asfaltirala cesto od Sanatorija v Sempolaj. Toda svota ne bo zadoščala za dokončano asfaltiranje ter bo potrebnih še poldrug milijon za dovršitev del. Iz prejšnjih gospodarskih načrtov so pa preostali še 4 milijoni, ki so bili prvotno namenjeni za povznanje šole v Sesljanu. Ker je pa za Sesljan predvidena nova šola, je predlagal, da bi se s tem denarjem postavile javne telefon-govorilnice v Sempolaju. Mavhinjah in Vižovljah, ki naj bi bile priključene na mestno telefonsko omrežje. Ker pa ta svota verjetno ne bo zadostovala, bodo skušali nekatera dela izvršiti v okviru SELAD-a.

Dne 24. aprila je upravni odbor predložil predloge za 14 gospodarski načrt. Načrt predvideva 10 milijonov lir kot prvi obrok za zgraditev nove šole v Sesljanu, ki naj bi veljala 18 milijonov lir, dalje 2 milijona za popravila občinskih nepremičnin, 12 milijonov za asfaltiranje ceste Vižovlje-Mavhinje, 4 milijone za vzdrževanje občinskih poti, 750 tisoč lir za nove orglje v sempolajski cerkvi ter za prvi obrok novega otroškega vrta v Nabrežini 10 milijonov lir. Skupno torej razna dela v vrednosti 38 milijonov 750 tisoč lir. Razen tega so naprosili Zavod za ljudske hiše, naj vnese v svoj načrt gradnjo dveh hiš v devinsko-nabrežinski občini.

Iz rednih sredstev občinskega proračuna so izvršili razna popravila obč. nepremičnin v znesku 700 tisoč lir ter preuredili šolo na trgu, kar je stalo 200 tisoč lir.

Slednjič je župan še poročal, da bo letošnja otroška kolonija v Stinsansu, kjer bo letovalo v izmenah po 110 otrok. Povedal je tudi, da so se funkcionarji ZVU zanimali

za novo šolo v Nabrežini, kjer naj bi tudi morda letovali otroci.

Nato je poročal odborniki za javna dela, Visintin, ki je prošil za odobritev izdatka v višini 260 tisoč lir za preureditev občinskega ambulaterija v Nabrežini.

Od začetka leta do srede aprila je SELAD v devinsko-nabrežinski občini zaposloval 60 do 124 delavcev, ki so opravili 51.656 delovnih ur v vrednosti 10.939.808 lir. Sedaj zaposluje 94 delavcev, ki imajo zagotovljeno delo še za nekaj mesecev. V načrtu je preureditev kanalizacije v Nabrežini, napeljava vodovoda v ambulateriji v Mavhinjah in v tri hiše v Praprotnu, ureditev prostora za parkiranje motorjev v Devinu, naprava beton-skih smetišč po nekaterih vaseh i. t. d. Za ta dela bi porabili okoli 15 milijonov lir, v kar so všteti stroški za čiščenje snega in popravilo orodja. V načrtu je pa še ureditev zemljišča in obzidanje prostora okrog novih šol v Sempolaju in Nabrežini, za kar bodo rabili približno 20 milijonov lir. Na športnem igrišču bi pa zgradili malo stanovanje za čuvaja.

V poročilu je tudi odbornik Visintin poudaril neznosni birokratičen na uradu za javna dela, ki, posebno kar se tiče plačilnega poslovanja, močno zavira delovanje SELAD-a v občini.

Nadalje je javil, da bi družba »Cava Romana« rada kupila dve parcele, ki sta last občine in na katerih bi gradila lopi, ki bi omogočili delo tudi v zimskih mesecih. Toda o tem občinski svet še ni sklepal.

V diskusiji, ki je sledila za poročili, je svetovalec Colja vprašal

kako bo z gradnjo šole v Sesljanu. Zupan je odgovoril, da bodo gradili šolo na prostoru, ki ga je daroval lastnik devinskega gradu. Dr. Skerk je predlagal, naj bi se občina zanimala za gradnjo zavetišča za onemogle in intervencijala zaradi škode, ki jo delajo tanki zavestniški sil. Zupan mu je odgovoril, da bi se za gradnjo zavetišča morala zanimati pač občinska podpornna ustanova, obljubil pa je, da bo zaradi škode po tankih intervencijala. Pristavil je tudi, da je bilo že tozadevnih intervencij, vendar pa je ZVU trda.

Svetovalec Marizza je interveniral zaradi postavitve spomenika padlim žrtvam NOV v Nabrežini. Svetnik Colja pa, da je že svojčas predlagal postavitev spomenika pesniku Igu Grudnu. Zupan je bil mišljenja, da postavitev spomenikov ne spada v delokrog občinske uprave. Inicijativa za to ima priti od zunanje občinske uprave pa da bo s svoje strani iniciativo podprla. Obljubil je, da se bo za stvar zanimal.

Iz poročil in diskusije je bilo videti, da postajajo sredstva za izvedbo gospodarskih načrtov vse piclejša, zaradi česar ostaja vse več predlogov le na papirju. Pa tudi izvedba del, ki so odobrena, je otežena po birokratičnem postopku nadrejenih oblasti, ki s počasnostjo reševanja formalnosti občinsko upravo stavlja v stisko, da se mora zatekati k posojilom, če hoče omogočiti neprekinjeno izvedbo del. Mnogih potrebnih in koristnih del pa ni mogoče izvesti, ker jih ne odobre. Prizadevanja občinske uprave se tako vedno pogosteje obsojajo na neuspeh.

TRŽAŠKI PREPIHI

Delavska zbornica zanika obstoj Slovencev

Iz delavskih vrst smo prejeli: Za 1. maj sta se oglasila k besedi na slovenski radijski postaji zastopnika Razrednih in Enotnih sindikatov. Ne bomo se spuščali v vsebino obeh govorov, ki sta pokazala vsak na svoj način kup nepopolnosti in nedoslednosti, pač pa smatramo za svojo dolžnost opozoriti vse delavce in nameščence slovenske narodnosti, da je Delavska zbornica na sam praznik dela zanikala obstoj Slovencev na STO. Zastopnik Delavske zbornice je govoril samo na italijanski radijski postaji, torej samo delavcem in nameščencem italijanske narodnosti. Na ta način se je strokovna organizacija sama uvrstila med čovinistične sovražnike slovenskega naroda na splošno in med sovražnike slovenskega delavca in nameščenca še posebej. Tisti delavci in nameščenci, ki so v dobri veri zašli v to sindikalno organizacijo, sedaj vedo, kaj jim je storiti. Bolje je ostati neorganiziran, kakor pa biti član strokovnega sindikata ki Slovence prezira.

Značilno

Na seji občinskega sveta občine Devin-Nabrežina pred časom je bila na dnevnem redu tudi izvolitev treh revizorjev za pregled računov za leto 1953. Pri tem smo opazili, da so svetovalci SDZ volili svojega kandidata, kominformisti svojega a titokomunističnega kandidata so volili razen titokomunistov tudi aneodvisne krščanske socialni svetovalci. Vsaka reč spada tja, kamor se jo postavi. Brez komentiranja.

Klaverna vloga

Iz Nabrežine nam pišejo: V zvezi z dijaško prireditvijo v Nabrežini, ki je enako dobro uspešna, smo iz Nabrežine prejeli dopis naslednje vsebine: Ko so ljudje začeli prihajati v dvorano, je neki bivši študent, zdaj pa novopečeni predsednik neke »popolitične« mladinske skupine nagovarjal svoje znance, naj nikar ne hodijo gledat predstave, češ saj se to ne izplača, ker vse skupaj ni nič vredno, in da razen tega ne traja niti tri četrt ure. Pa se je v svojih računih emotil, saj ni uspel prepričati menda nikogar, razen svojih staršev, ki sicer obiskujejo vse prireditve. Topot jih pa ni bilo videti. Vprašal bi tega namišljenega kulturnika in predsednika »popolitične« mladinske skupine, kje se je bil naučil takega rovarjenja proti svojim bivšim kolegom študentom? Pri pevskem zboru »August Tanček«, pri katerem je svojčas sodeloval, gotovo ne!

Zalostno je, da se ne zavedaš naloge, ki so ti jo dodelili tovariši, ko so te izvolili za predsednika, da bi moral tako dijaško prireditve po svoji najboljši možnosti podpreti, ne pa jo rušiti. Pa si ne domišljaj, da si s takim svojim početjem storil morda res »kulturno delo«? Vedi, da tega gotovo nisi, pač pa si se pred nami mladinci in študenti razkril za rovarja, Dvorana je bila vkljub Tvojemu razgovarjanju polna posetnikov, ki so vsi prišli na račun, kar je bilo mogoče razbrati iz veselih in zadovoljnih obrazov množice.

Razstava a. s. Spacala

Akademski slikar SPACAL je odprl svojo umetniško razstavo v galeriji CASANUOVA v ulici S. Francesco 22-I. Razstava je odprta od 27. 4. do 13. 5. dnevno od 11,30 do 12,30 in od 17. do 20. ure.

Tržaški mestni svet

Na zadnjih dveh sejah 28. in 30. april je bil na dnevnem redu odstop generalnega občinskega tajnika dr. Sacchija in začasna ureditev pokojnin uslužbencem, ki so bili sprejeti po 1. juliju 1923. O upokojitvi dr. Sacchija se je govorilo in sklepalo na tajni seji. Debatna je bila, kakor je poročal »Giornale di Trieste«, zelo burna in je prišlo skoro do spopadov med nekaterimi svetovalci. Kajti manjšina, ki so se ji pridružili z vso odločnostjo tudi svetovalci večine, je očitala demokristjanom, da hočejo upokojiti dr. Sacchija zato, da bi imenovali na njegovo mesto generalnega tajnika nekje iz Kalabrije, ki je že baje prišel v Trst. Na seji 30. aprila so nekateri svetovalci manjšine zahtevali od župana preiskavo in kaznovanje o njih, ki so dali »Giornalu di Trieste« podatke o tajni seji, pa je župan po odklonil in pozval svetovalce, naj o tajnih sejah ne poročajo časopisom. Pri tem pa ni pozabil očitati »slabe vere« drugim časopisom, ki da poročajo krivo o občinskih sejah, kar seveda ni imelo s kršitvijo tajnosti t. j. njih sej nikake zveze.

Na seji od 30. aprila je bil sprejet predlog o zbolšanju gmoznega položaja upokojencev. Zupan je tudi sporočil, da bo na eni prihodnjih sej razprava o Tržaškem vprašanju in o predlogu, da se pošlje v Zenevo delegacija za obrambe STO, ki bi imela predvsem nastopiti proti njegovemu razkosanju. Na tej seji je obč. svet. dr. J. Agneletto in imenu prebivalcev Proseka in Kontovela zahteval, da se takoj popravi steza, ki vodi za miramarskim parkom k grljanskemu pristanišču in k morju, ki je ob deževju prava močvara, tako da morajo ribiči in ostali potniki črestiti po vodi do gležnjev. Podžupan inž. Visintin je obljubil, da bo poskrbel za popravilo. Dalje je dr. Agneletto interpeliral zaradi razsvetljave prav omenjenega prehoda, ki je bila že v jeseni obljubljena, a še sedaj ni nič.

Počitniške kolonije

Po šolah so pričeli z vpisovanjem otrok v počitniške kolonije. SDD pridno zbira vse potrebno za letošnje organizacijo počitniških kolonij. Prepričani smo, da se bodo tudi letos naši otroci navžili sonca in morja, saj jim je sonce letos po hudih zimih in jesenski spomladi tako zelo potrebno.

Starši, ki imate otroke do 12 let starosti, zanimajte se zato, da bodo vaši otroci uživali naravo.

WINSTON CHURCHILL zadnji izmed treh velikih

(Nadaljevanje s 1. strani)

tu. Njegova hoja je postala počasnija in težavna. Ni sicer še popolnoma gluha, vendar sliši zelo slabo. Pomaga si z malim gumbom v ušesu, ki pa nikoli ne sedi tako, kakor bi bilo potrebno. Napol razkakačeno, napol šaljivo se igra z njim v teku debate.

Težak, masivni obraz kaže še pogostokrat, posebno po okrepjujočem popoldanskem spanju, nekdanjo roznato svežost, pogostokrat pa tudi na mrtno utrujeno, upadlo in izčrpano bledico.

Ali bo odšel; ali bo ostal? Ali čaka morda na povratek kraljice; na konferenco štirih ali petih velikih? Od njegovega znamenitega govora pred letom dni so izgleli v dogledni prihodnosti precej majhni. Sam je 5. aprila letos z utrujenim gestom priznal, da bo treba počakati na ugoden trenutek.

Kaj pa, če se bo naveličal čakanja; kaj potem? Ali naj se uvrsti z vojvodsko častjo kot njegov prednik med člane gornje zbornice? To bi bil lahko storil že pred devetimi leti. Ta mož se ne sme in tudi ne more odreci zvestobi spodnje zbornice. Tu je bila v vsakodnevni bojeviti razpravi rojena njegova osebnost. Ali pa morda razmišlja na mirni večer svojega življenja na svoji kmetiji v Kentu, kjer bi napisal svoje zadnje spomine v resnično debelo knjigo?

Orjaška zgodovina druge svetovne vojne je zaključena; šesti in zadnji zvezek »Zmagoslavja in tragedije« izide v prihodnjih dneh. Njegovi prijatelji vedo, da leži v predalu njegove pisalne mize nedokončano delo »Zgodovine angleško govorečih narodov«. Churchill sovraži polovičarska in nedogotov-

ljena dela morda zato, ker je v svojem življenju več kot enkrat moral prepustiti polovičarska, nedokončana dela svojem nasledniku. Gallipoli je zanj napol dokončana knjiga, ki jo je neki, plašljiv šušmar zakrpal do kraja. Jalta in Potsdam sta zanj nedovršeni deli. Povprečneži so mu delo iztrgali iz rok in ga pokvarili.

Stari gospod se zavija v molččnost, zbija šale na račun svojega »odstopa« in se krčevito drži svojega delovnega dne; od pol devetih zjutraj do ene ure v noč.

Njegove šale in njegove odrezavosti so ostale nespremenjene. Poleg teh si je v zadnjih letih privoščil lastnosti, ki jih prej ni poznal: toplo zrelost in ravnotežje, prijazno, mežikajoče šaljivo samolirnost, ki ga je usivarila na »očeta« spodnje zbornice. Toliko bolj presenečena je zbornica, kadar se zopet enkrat pojavi razdraženi razgrajč ali celo užaljeni solar — Winston Churchill v svoji nekdanji formi.

Naslednik Churchilla je že določen. Imenuje se Anthony Eden. Kdaj mu bo dal stari »šez«, tega pa menda niti sam ne ve.

Anglija brez Churchilla je svet brez Churchilla, tej stvarnosti se bo treba polagoma prilagoditi. Boizen v preteklem letu je bila signal, da je treba tudi na to misliti. V doglednem času bo Velika Britanija ostala brez neizčrpiljive dejavnosti in energije, brez moralnega poguma in političnega podjetniškega duha, brez fantazije, občutljivosti besede in svetostne resnosti tega velikega moža, in tudi ostali svet bo izgubil osebnost, ki se rodi morda vsake stoletje samo enkrat.

ŠOLSKE VESTI

Vpisovanje v Slov. nižjo srednjo šolo

Ravnateljstvo Slovenske nižje srednje šole v Trstu, ulica della Scuola Nuova 14, sporoča, da se vrši vpisovanje za sprejemni izpit vsak dan v tajništvo šole od 9. do 12. ure. Vpisovanje traja do 20. maja. Vsa potrebna navodila se dobijo v tajništvo šole.

Istočasno se sprejemajo tudi prošnje privatistov za nižji tečajni izpit in privatne razredne izpite. K prošnji na kolkovanem papirju za 100 lir je treba priložiti: rojstni list anagrafskega urada, potrdilo o istovetnosti potrdilo o ponovnem cepljenju. Na pošti pa plačati 150 lir na cje 11-124. Vojne sirote in tuji državljani so oproščeni takse.

Prošnje za sprejemne in privatne izpite je treba vložiti do 20. maja, prošnje za zrelostne izpite pa do 15. maja.

Prošnje sprejema tajništvo zavoda v ulici Lazzaretto Vecchio 9-11 vsak dan od 10. do 12. ure.

Začetek sprejemnih in privatnih izpitov bo 4. junija ob 8.30, začetek zrelostnih izpitov pa bo 21. junija tudi ob 8.30.

Natančnejša navodila za vlaganje prošenj so razvidna na zavodovi oglasni deski.

Odgovorni urednik: Dr. Prof. ANTON DABINOVIC
Tiska: tisk. Adria, d. d., v Trstu

IZPITI na višji realni gimnaziji

Na Državni višji realni gimnaziji s slovenskim učnim jezikom v Trstu, ki ima poleg razredov z učnim načrtom realne gimnazije tudi razrede z učnim načrtom klasične gimnazije in liceja, se sprejemajo prošnje za pristupitev k sprejemnim, zrelostnim in privatnim izpitom, in sicer:

Mizarji kmetovalci podjetniki! Deske smrekove, macesnove in trdih lesov, trame in parkete nudijo najugodnejše

CALEA TRST
Viale Sonnino, 24
TEL. 90441

Starši, pozor!

Obutev Vaših otrok se mora pravilno prilagati nožicam, če hočete, da se bodo te pravilno razvijale; nepravilne oblike povzročijo lahko nezdravo rast z resnimi posledicami, kot se to pogosto dogaja.

Trgovina s čevlji DONDA je odprla posebni oddelek za otroška obuvala, v svesti si važnosti in težkoč ravno v tem vprašanju.

V tem oddelku je za Vaše malčke na razpolago cela vrsta vzorcev najboljših znamk, kot so »Juventas« in »Mopk«, ki so že same najboljše poročstvo za kakovost blaga in izdelave.

Naše strokovno osebje Vam bo na razpolago z nasveti pri izbiri; sami pa se boste prepričali, ker boste s pomočjo aparata na žarke X »Pedescoper« lahko sami videli, kako se obutev prilaga obliki nožic.

Zato se s popolnim zaupanjem obrnite na

Otroški oddelek trgovine s čevlji

Donda
PIAZZA BARRIERA VECCHIA

OBVESTILO Tordka KERŽE

PIAZZA SAN GIOVANNI 1 - TEL. 35-019

ki obstoja in deluje nepretrgoma že 88 let v solidnem in neumornem delu, je na željo svojih cenjenih odjemalcev ustanovila oddelek za izvoz darilnih paketov z raznovrstnim blagom za Jugoslavijo in ostale države, ki že deluje v polnem obsegu.

Vsi, ki niste bili do danes obveščeni o našem novem poslovanju in želite svojim sorodnikom in prijateljem pokloniti kakršno koli darilo, kakor: živila, tekstilno blago, radiosprijeteljne, glasbila, pisalne, šivalne ali pralne stroje, električne sesalce za prah, električne hladilnike - Frigidaires, štedilnike na drva, plin ali elektriko, nerjaveč namizni pribor, porcelan, bicikle, Motoscooters itd. itd., vas vljudno vabimo, da se zgledate osebno ali pisмено pri nas na zgornjem naslovu.

POSTREZENI BOSTE TOČNO, PO KONKURENCNIH CENAH IN S KVALITETNIM BLAGOM!

KINO V NABREŽINI
predvaja v soboto ob 20,30 in v nedeljo ob 16 in 20,30 slovenski film
VESNA
Vabimo na številno udeležbo tega filma

Vsakovrstno pohištvo: **Tovarna pohištva Tel. 32**

SPALNICE - JEDILNICE - KUHINJE ITD. — PO NAROCILU IZVRŠI VSAKO DELO — POROSTVO ZA DOBER NAKUP — TOVARNIŠKE CENE — DELO SOLIDNO — DOMAČA TVRDEA

PRINČIČ
KRMIN
Cormons - prov. Gorizia